B5-7

Van Kültür ve Turizm Envanteri II- Doğal Değerler, "Van'ın Bitki Örtüsü"

Öztürk F., Erkan C., Alp Ş., İşler S.,
Özgökçe F., Ünal M.

Gündoğu Sistem Ofset Basım Yayım,
85-89, 2014, Van, ISBN:978-605-149-638-2

B5-7

İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

T.C.
VAN VALİLİĞİ

VAN
KÜLTÜR VE TURİZM ENVANTERİ

II
DOĞAL DEĞERLER

2014

VAN KÜLTÜR VE TURİZM ENVANTERİ II
DOĞAL DEĞERLER

Bu kitap, Van Valiliği Turizm Konseyi Turizm Envanteri Alt Komisyonunda görev alan Yüzüncü Yıl Üniversitesi ve Van İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü uzmanlarının 2005-2007 yılları arasında yaptıkları çalışmalarla ortaya çıkmış, içeriği 2014 yılında kendi yazarları tarafından güncellenmiştir.

Koordinatör
Muzaffer AKTUĞ

Editör
Sinan KILIÇ

Yayın Kurulu
Özdemir ADIZEL
Sinan KILIÇ
Fazlı ÖZTÜRK

Tasarım & Uygulama
Gündoğu Ofset

Baskı & Cilt
Gündoğu Ofset
Bahçıvan Mh. Yüzbaşıoğlu Sk. No: 15/C Van
vangundogu@hotmail.com

Bu kitapta kullanılan il haritaları Yüzüncü Yıl Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü Jeomatik ve Görüntü İşleme Laboratuvarı'nda hazırlanmıştır, izinsiz kullanılamaz.

Bu kitabın yayın hakları Van Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne aittir. Tüm hakları saklıdır. Kaynak belirtmek koşulu ile yararlanılabilir.

Bu kitapta yer alan fotoğrafların kullanım izni altlarında adları yazılı sahipleri tarafından sadece bu kitap için verilmiştir, izinsiz kullanılamaz.

Birinci Baskı: Ağustos 2014,

Tüm hakları saklıdır. Kaynak belirtmek koşulu ile yararlanılabilir.

ISBN

978-605-149-638-2

VAN
KÜLTÜR VE TURİZM
ENVANTERİ
II

DOĞAL DEĞERLER

VAN 2014 KÜLTÜR VE TURİZM ENVANTERİ II
DOĞAL DEĞERLER

EDİTÖR

Sinan KILIÇ (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fk. Arkeoloji Bl.)

KATKIDA BULUNANLAR

Özdemir ADIZEL (Yüzüncü Yıl Üni. Fen Fk. Biyoloji Bl., Doç. Dr.)

Bülent ASMA (Yüzüncü Yıl Üni. Eğitim Fk. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bl., Dr.)

Haldun AKSALMAN (Eski Van Vali Yardımcısı)

Muzaffer AKTUĞ (Van İl Kültür ve Turzim Müdürlüğü, Müdür)

Şevket ALP (Yüzüncü Yıl Üni. Ziraat Fk. Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Doç. Dr.)

Yunus BAKICI (Van Milli Parklar Bölge Müdürlüğü, Şube Müdürü)

Özgür Yemen BAŞKALE (Gündoğu Ofset)

Hanifi BİBER (Yüzüncü Yıl Üni. Edebiyat Fk. Arkeoloji Bl., Dr.)

Mustafa BİNGÖL (Yüzüncü Yıl Üni. Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Ok., Öğr. Gör.)

Necla ÇALIŞKAN KILIÇ (Yüzüncü Yıl Üni. Fen Fk. Kimya Bl., Doç. Dr.)

Tayfun ÇİFTÇİ (Van Fotoğrafçılar Derneği – VANFOD)

Kenan DEMİREL (Yüzüncü Yıl Üni. Fen Fk. Biyoloji Bl., Prof. Dr.)

Atilla DURMUŞ (Yüzüncü Yıl Üni. Fen Fk. Biyoloji Bl., Doç. Dr.)

Fatih ERİŞ (Yüzüncü Yıl Üni. Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Ok., Okutman)

Sinan İŞLER (Yüzüncü Yıl Üni. Eğitim Fk. Biyoloji Öğretmenliği Bl., Dr.)

Ahmet İZGİ (Anadolu Ajansı Van, Muhabir)

Osman KARABACAK (Gazi Üni. Polatlı Fen-Edebiyat Fk. Biyoloji Bl., Dr.)

Muhabbet KEMAL KOÇAK (Yüzüncü Yıl Üni. Fen Fk. Biyoloji Bl., Dr.)

Memet KİMYA (Yüzüncü Yıl Üni. Van Meslek Yüksek Ok.. Öğr. Gör.)

Ahmet Ömer KOÇAK (Yüzüncü Yıl Üni. Fen Fk. Biyoloji Bl., Prof. Dr.)

Onur KÖSE (Yüzüncü Yıl Üni. Mühendislik Mimarlık Fk. Jeoloji Mühendisliği Bl., Dr.)

Cezmi MÜKÜS (Yüzüncü Yıl Üni. Van Meslek Yüksek Ok.. Öğr. Gör.)

Fevzi ÖZGÖKÇE (Yüzüncü Yıl Üni. Fen-Edebiyat Fk. Biyoloji Bl., Doç. Dr.)

Fazlı ÖZTÜRK (Yüzüncü Yıl Üni. Fen-Edebiyat Fk. Biyoloji Bl., Dr.)

İhsan ÖZTÜRK (Van Anadolu Ajansı, Muhabir)

Mustafa SARI (Y.Y.Ü. Su Ürünleri Fk. Prof. Dr.)

Uğur SEZGİN(Yüzüncü Yıl Üni. Van Meslek Yüksek Ok.. Eski Öğr. Gör.)

Sanem ŞEHRİBANOĞLU (Yüzüncü Yıl Üni. İktisadi ve İdari Bilimler Fk. İstatistik Bl., Dr.)

Aytaç. G. SELÇUK (Öğretmen)

Ruşen TAKVA (Tuşpa Fotoğraf Sanatçıları ve Muhabirleri Derneği - TUFSAD)

Davut TATLI (Van İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Folklor Araştırmacısı)

Mehmet TOP (Yüzüncü Yıl Üni. Edebiyat Fk. Sanat Tarihi Bl., Dr.)

Handan TUNÇ (Yüzüncü Yıl Üni. Güzel Sanatlar Fk. Resim Bl., Dr.)

Murat ÜNAL (Yüzüncü Yıl Üni. Fen Fk. Biyoloji Bl., Dr.)

Nazmi YÜKSEK (Yüzüncü Yıl Üni. Veteriner Fk. İç Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Doç. Dr.)

Bu kitap

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın

katkılarıyla basılmıştır.

İÇİNDEKİLER

VAN VALİSİ ÖNSÖZÜ
VAN İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRÜ ÖNSÖZÜ
EDİTÖR ÖNSÖZÜ

DOĞAL OLUŞUMLAR, ... 11
Sinan KILIÇ, Necla ÇALIŞKAN KILIÇ

YER ŞEKİLLERİ, ... 13
Sinan KILIÇ

Adır Adası, ... 13
Akçalı Traverteni, ... 13
Akdamar Adası, ... 13
Akgöl, ... 14
Aladağlar, ... 14
Artos Dağı, ... 14
Çarpanak Adası, ... 18
Çatak Vadisi, ... 18
Değirmi Gölü, ... 18
Deveboynu Yarımadası, ... 19
Elbak Vadisi Peri Bacaları, ... 20
Erçek Gölü, ... 20
Erek Dağı, ... 21
Hasan Timur Gölü, ... 23
Kaz Gölü, ... 23
Muradiye Şelalesi, ... 23
Tuz Gölü, ... 23
Van Gölü, ... 24

KAPLICALAR VE MADEN SULARI, ... 25
Necla ÇALIŞKAN KILIÇ, Necla KILIÇ

Başkale Kaplıcaları ve Maden Suları, ... 25
Çaldıran Sıcak Su Kaynakları ve Aşağı Şerefhane Maden Suyu, ... 26
Zilan Vadisi Sıcak Su Kaynakları ve Akbaş Maden Suyu, ... 26
Köşebaşı Maden Suyu, ... 26
Saray Sıcak Su Kaynakları ve Maden Suları, ... 26
Gürpınar Sıcak Su Kaynakları ve Yoldüştü Maden Suyu, ... 28

Kaynakça, ... 28

VAN'IN KELEBEK ve GÜVELERİ (LEPIDOPTERA), ... 29
Ahmet Ömer KOÇAK, Muhabbet KEMAL KOÇAK

KELEBEKLER, ... 34
Bahadırlar, ... 35
Çokgözlüler, ... 36
Nurmuhammet'in Çokgözlü Güzelmavisi, ... 39
Çokgözlü Vanmavisi, ... 40
Van Baviusmavisi, ... 41
Esmerler, ... 41
Van Kelebeklerinin Listesi, ... 42

GÜVELER (HETEROCERA), ... 68
Anadolu Brahması, ... 69
Vandenizi Güzeli, ... 69
Zygaenidae Ahtamara, ... 70
Van Güveleri Listesi, ... 70

Seçilmiş Yayın Listesi, ... 90

VAN'DA BALIKLAR, SÜRÜNGENLER, KUŞLAR VE MEMELİLER, ... 97
Mustafa SARI, Özdemir ADIZEL, Atilla DURMUŞ, Nazmi YÜKSEK

İNCİ KEFALİ VE BÖLGEDE YAŞAYAN DİĞER BALIK TÜRLERİ, ... 99
Mustafa SARI

İnci Kefali, ... 99
Dağ Alabalığı, ... 99
Sazan, ... 100
Tatlısu Kefali, ... 100
Bıyıklı Balık, ... 100
Siraz Balığı, ... 101
Diğer Balık Türleri, ... 101
Kaynakça, ... 102

SÜRÜNGENLER, KUŞLAR VE MEMELİLER .. 102
Özdemir ADIZEL, Atilla DURMUŞ

Kurbağalar, ... 102
Yılanlar, ... 103
Kaplumbağalar, ... 104
Kertenkeleler, ... 104
Kuşlar, ... 106
Memeliler, ... 121
Kaynakça, ... 123

VAN KEDİSİ, ... 124
Nazmi YÜKSEK

Kaynakça, ... 128

VAN'IN BİTKİ ÖRTÜSÜ, ... 131
Fazlı ÖZTÜRK, Cengiz ERKAN, Şevket ALP, Sinan İŞLER, Fevzi ÖZGÖKÇE, Murat ÜNAL, Osman KARABACAK, Kenan DEMİREL

ODUNSU BİTKİLER, ... 133
Fazlı ÖZTÜRK

ARI BİTKİLERİ, ... 139
Fazlı ÖZTÜRK, Cengiz ERKAN

SÜS BİTKİLERİ, ... 148
Şevket ALP, Fazlı ÖZTÜRK

SALEP / ORKİDE BİTKİLERİ, ... 162
Sinan İŞLER

GIDA BİTKİLERİ, ... 165
Fevzi ÖZGÖKÇE

ÇAY BİTKİLERİ, ... 172
Fazlı ÖZTÜRK

BOYA BİTKİLERİ, ... 175
Fevzi ÖZGÖKÇE

ŞİFALI BİTKİLER, ... 179
Fevzi ÖZGÖKÇE, Murat ÜNAL, Osman KARABACAK,

Mantarlar, ... 188
Kenan DEMİREL

Kaynakça, ... 192

DAĞ TIRMANIŞLARI, YÜRÜYÜŞLER VE GEZİ YÖNLERİ, ... 197
Mustafa BİNGÖL, Fatih ERİŞ, Sinan KILIÇ

DAĞ TIRMANIŞLARI, ... 199
Mustafa BİNGÖL, Fatih ERİŞ

Alacabük (Peli) Dağı Tırmanışı, ... 199
Artos (Çadır) Dağı Tırmanışı, ... 200
Artos (Çadır) Dağı Abalı Tırmanışı, ... 200
Başet Dağı Tırmanışı, ... 201
Çomaklıbaba Dağı Tırmanışı, ... 202
Erek Dağı Tırmanışı, ... 203
Keçikıran (Asrük) Dağı Tırmanışı, ... 205

DOĞA YÜRÜYÜŞLERİ, ... 206
Mustafa BİNGÖL, Fatih ERİŞ

Altınsaç Doğa Yürüyüşü, ... 206
Ayanis-Amik Doğa Yürüyüşü, ... 206
Bostaniçi-Yedikilise Doğa Yürüyüşü, ... 207
Çitören-Çarpanak Burnu Bisiklet Gezisi, ... 208
Yuva Köyü Şelalesi Doğa Yürüyüşü, ... 208

GEZİ YÖNLERİ, ... 209
Sinan KILIÇ

Van'dan Muradiye, Çaldıran ve Doğu Beyazıt'a, ... 209
Van'dan Çavuştepe, Hoşap ve Elbak Vadisi'ne, ... 211
Van'dan Yedi Kilise ve Keşiş Gölü'ne, ... 214
Van'dan Özalp ve Saray'a, ... 215
Van'dan Gevaş ve Akdamar'a, ... 216
Tekneyle Van Gölü Kıyıları, ... 219
Tekneyle Günübirlik Turlar, ... 220

VAN'IN ÖNEMLİ DOĞA ALANLARI, ... 221
Sinan KILIÇ

Doğa Alanı Kavramı ve Van, ... 223
Bendimahi Deltası, ... 223
Çadır (Artos) Dağı, ... 225
Çaldıran Ovası, ... 225
Çatak Vadisi, ... 226
Çelebibağı Sazlıkları, ... 227
Çiçekli Gölleri, ... 227
Dönemeç Deltası, ... 228
Erçek Gölü, ... 228
Erek Dağı, ... 229
Güney Van Gölü Kıyıları, ... 230
İspiriz Dağı, ... 231
Karasu Çayı ve Çevresi, ... 232
Mor Dağlar, ... 232
Müküs Vadisi, ... 232
Pirreşit Dağı, ... 233
Tendürek Dağı, ... 233
Van Doğusu Dağları, ... 233
Kaynakça, ... 233

VAN'IN BİTKİ ÖRTÜSÜ

Fazlı ÖZTÜRK, Cengiz ERKAN, Şevket ALP, Sinan İŞLER, Fevzi ÖZGÖKÇE
Murat ÖNAL, Osman KARABACAK, Kenan DEMİREL

, Şurubi Gül (Fotoğraf: Ş. Alp).

Artan dünya nüfusunun belki de en büyük sorunu beslenmeye bağlı olarak gıda gereksinimi olduğundan, tarımda bitkisel ve hayvansal verimliliğin araştırılması ve artırılması zorunludur. Dolayısıyla bitki zenginliğinin belirlenmesine yönelik çalışmalar sürdürülmekte, yararlı bitkiler incelenerek insanların kullanımına sunulmaktadır.

Yerkürede yaklaşık 500.000 kadar farklı bitki çeşidi yaşamaktadır. Bunların sadece 1000 kadarı açık tohumlu, yaklaşık 300.000 kadarı ise, çiçekli bitkiler olarak bilinen kapalı tohumlu bitkiler grubuna girmektedir. Her yıl yaklaşık 2000 yeni bitki taksonunun çiçekli bitkilere ilave edildiği düşünülmektedir. Bunun yanında, ülkemizde sadece 3000 dolayında bitki türü beslenmek amacıyla tüketilmekte, bu türlerin ise sadece 300 kadarı yaygın olarak yetiştirilmekte ve yetiştirilen bitki türlerinden sadece 12 adedi dünya gıda ihtiyacının %90'ını karşılamaktadır. Türkiye'de 1999 yılı verilerine göre yetiştirilen bitki türü sayısı 92 adettir fakat, bunlardan türevli kültür bitkileri sayısı oldukça fazladır.

Yüzölçümü Türkiye'nin on katından daha fazla olan Avrupa kıtasında yaklaşık 12.000 bitki türü yaşamakta ve bunların sadece 2750 taksonu endemiktir. Türkiye'de ise bitki çeşidi sayısı 12006 ve endemik tür sayısı 3500 dür. Yapılan araştırmalar Türkiye'deki endemik taksonların 1181'inin Van ilinde içinde bulunduğu Doğu Anadolu bölgesinde yaşadığını ortaya koymuştur. Ayrıca, Türkiye'nin bitki örtüsüne her yıl ortalama 40 bitki taksonunun daha eklendiği bildirilmektedir. Bu veriler göz önüne alındığında Türkiye florasının zenginliği daha iyi anlaşılmaktadır.

Van ilinin de içinde bulunduğu Van Gölü havzası tür çeşitliliği ve endemik taksonlar açısından zengin bir bölgedir. Türkiye florasında önemli bir yer tutan Doğu Anadolu bölgesinin özellikle Van, Hakkâri, Ağrı ve Bitlis çevrelerinde endemik türlerin oranı çok daha yüksektir. Havzanın deniz seviyesinden yüksekliği 1646–4000 m arasında değişmekte ve kapalı havza özelliği taşımaktadır. Akdeniz iklimi etkisi altında karasal iklim özellikleri ön plana çıkmaktadır. Nispi nem kış aylarında yüksek olmakla birlikte yaz aylarında çok düşüktür.

Van ili sınırları içinde yaşayan bitki türleri aşağıdaki başlıklar altında incelenmektedir.

ODUNSU BİTKİLER

Fazlı ÖZTÜRK

Doğu Anadolu'da doğal ve tarihsel koşullar gereği hayvancılık en başta gelen ekonomik girdi olarak benimsenmiş durumdadır. Bazen aşırıya kaçan hayvan yetiştiriciliği yüzünden tarih boyunca odunsu bitkilerin zara görmüştür. Ancak bunun dışında, yangın, yakacak ihtiyacı ve ağır iklim şartları da odunsu bitkilerin yoğun bir biçimde yok olmasına neden olmaktadır. Bölgede ağaç ve orman varlığının azalması sonucu erozyon, sel, çığ gibi doğal felaketler yaşanmaktadır. Doğu Anadolu'da insanların ağaç ve orman varlığına müdahalesinin son 1000 yıl içinde çok daha fazla arttığı bilimsel araştırmalarla ortaya koyulmuş bir gerçektir. Geçmişte çam, sedir, göknar, ladin, ardıç ve özellikle de yoğun meşe ormanları ile kaplı olan Van bölgesinde, günümüzde bu ormanlardan hemen hemen tamamı yok edilmiştir. Yine de bazı gözden ırak yerlerde meşe, huş, kavak ve ardıç çalılıkları yer almaktadır, ancak bunlar da körelmiş durumdadırlar. Odunun hammadde olarak dünyada 6000 kadar kullanım alanı olduğu gibi, oksijen kaynağı olarak ormanın gürültü ve görüntü kirliliğine karşı en iyi çözüm olduğunu ve ayrıca erozyon, sel ve çığ gibi birçok olumsuzluğu önlediği bilinmelidir. Ormanın aynı zamanda doğal yaşamın bir parçası, yani birçok hayvanın yaşam alanı ve barınağı

Acer monspessulanum subsp. cinerascens, Akçaağaç (Fotoğraf: F. Öztürk).

Amygdalus trichamygdalus var. trichamygdalus, Badem (Fotoğraf: A. Durmuş).

Turkish Journal of Botany 19, 331-344.
Akman, Y., 1993. Biyocoğrafya (Ankara).
Altan, Y./Uğurlu, E., 2000. "Contribution to the Flora of Çavuştepe (Van, Turkey)" Bulletin of Pure and Applied Sciences 19 B/2, 117-128.
Anşin, R., 1993. Tohumlu Bitkiler (Spermatophyta) Odunsu Taksonlar (Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, No: 19 Trabzon), s. 93-96.
Anşin, R. / Özkan, C., 1993. Tohumlu Bitkiler (Odunsu Taksonlar) (Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Yayın No: 167, Trabzon).
Aras-Tayhan, A. / Aytuğ, B., 1995. "Anadolu'da Bitki Örtüsünün Geçmişi ve Geleceği" II. Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi Bildirileri (Ankara), 260-265.
Bağcı, Y., 2000. "Aladağlar (Yahyalı Kayseri) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri" Ot Sistematik Botanik Dergisi 7/1, 89-94.
Başer, H. C. , 2003. "Tıbbi ve Aromatik Bitkiler" Şanlıurfa Gap Sempozyumu, 05-09 Ekim 2003, Şanlıurfa, 34-39.
Baytop, T., 1984. Türkiye' de Bitkilerle Tedavi (İstanbul Üniversitesi Yayını, No: 3255 Eczacılık Fakültesi, No: 40, İstanbul).
Baytop, T., 1994. Türkçe Bitki Adları Sözlüğü (Ankara).
Baytop, Y., 1999. Türkiye' de Bitkilerle Tedavi (İstanbul).
Baytop, T., 2001. Türkiye'de Eski Bahçe Gülleri (Ankara).
Baylav, N., 1963. "Türkiye'nin Boya Bitkileri ile Türkiye'de Kullanılmış Olan Yabancı Memleket Boya Bitkileri ve Boyaları" Türk Sanat Tarihi Araştırma ve İnceleme Dergisi 1, 732.
Behçet, L., 1991. "Süphan Dağı (Bitlis) Florası" Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 1, 29-38.
Behçet, L. / Altan, Y., 1993. "Flora of Adır, Akdamar, Çarpanak and Kuzu Islands (Lake Van)" Journal of Faculty of Science Ege University, 15/1 B, 43-54.
Berber, İ., Özgökçe, F., Şeker, A., 2009, Van Yöresinde Yetişen Bazı Bitkilerin Antimikrobiyal Aktivitelerinin Belirlenmesi. Y.Y.Ü Fen Bilimleri Dergisi, 14 (2):117-121.
Beyazoğlu, O., 1986. "Nektar (Balözü)" Doğa Biyoloji Dergisi 10/3, 265.
Boynukara, Z. / Öztürk, A., 1992. "Artos (Çadır) Dağı (Van) Florası" Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 1/2, 68-69.
Buczacki, S., 1989. Fungi of Britain and Europe (Londra).
Çubukçu, B. / Özhatay, N., 1987. "Anadolu Halk İlaçları Hakkında Bir Araştırma" 3. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, 104.
Davis, P. H., 1965. The Identification of Flowering Plant Families (Edinburgh).
Davis, P. H. (edt.), 1965 – 1985. Flora of Turkey and the East Aegean Islands, cilt: 1-9, (Edinburgh).
Davis P.H. / Mill, R. R. / Tan, K. (edt.), 1988. Flora of Turkey and the East Aegean Islands, cilt: 10 (Edinburgh).
Demirel, K., 1996. "Van Yöresi Makrofungusları" Doğa Turkish Journal of Botany 20, 165-169.
Demirkuş, N. / Koyuncu, M. / Gül, M., 2001.„The Endemic Plants of Van Province" 2. Balkan Botanik Kongresi 14 -18 Mayıs 2000 İstanbul, Bildiriler Kitabı, cilt: 1 (İstanbul), s. 163-170.
Dönmez, A., 2000. An Etnobotanical Study in The Karagüney Mountain (Kırıkkale). Uses Nutriational Value and Vernacular Names, Hacettepe Bulletin Natural Sciences and Engineering , Series A, (28): 22-32
Eken, G. / Bozdoğan, M. / İsfendiyaroğlu, S. / Kılıç, D. T. / Lise, Y., 2006. Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları, Doğa Derneği Yayınları Cilt: 1-2 (Ankara).
Ekim, T., 1987. „Arıcılıkta Önem Taşıyan Bitkiler ve Bunların Yurdumuzdaki Durumu" Türkiye I. Arıcılık Kongresi Kitapçığı, 22 - 24 Ocak 1987 (Ankara), s. 53-64.
Ekim, T., 1990. Türkiye'nin Biyolojik Zenginlikleri (Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara).
Ekim, T., 1997. Ülkemizdeki Floristik Çalışmaların Kronolojisi ve Son Gelişmeler (Taksonomi Yaz Okulu Ders Notları, Antalya).
Ekim, T. / Koyuncu, M. / Vural, M. / Duman, H. / Aytaç, Z. / Adıgüzel, N., 2000. Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı (Türkiye Tabiatını Koruma Derneği Yayını, No: 18, Ankara).
Ellis, M. B. / Ellis J. P., 1990. Fungi Without Gills (Hymenomycetes and Gasteromycetes) (Londra).
Emberger, L., 1955. "Une classification biogeographique des climats" Rec. Trav. Lab. Bot. Fac. Sc. Montpellieri 7, 3-43.
Enez, N., 1987. Doğal Boyamacılık Anadolu'da Yün Boyamacılığında Kullanılmış Olan Bitkiler ve Doğal Boyalarla Yün Boyamacılığı (Marmara Üniversitesi Yayını, No: 449, İstanbul).
Erdoğan, İ., 1994. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki Ormansızlaşma ve Sonuçları (TEMA Yayınları, No: 3, İstanbul).
Ertuğ, F., 2000. An Ethnobotanical Study In Central Anatolia(Turkey)Economic Botany, Vol. 54, No. 2, April-June.
Ertuğ, F., 2004. Etnobotanik Çalışmaları ve Türkiye'de Yeni Açılımlar, Kepikeç, yıl:2004, sayı: 18, sayfa: 181-187
Erinç, S., 1965. Doğu Anadolu Coğrafyası (İstanbul Üniversitesi Yayını, No: 572, İstanbul).
Fırat, M. / Demirkuş, N., 2002. Bahçesaray (Van)

ve Çevresi Florası Üzerine Bir Araştırma (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van).
Gücin, F., 1990. "Elazığ Çevresinde Belirlenen Makrofunguslar" Doğa (Turkish Journal of Botany) 14, 171-177.
Gücin, F., 1992. "Kozak Yaylasında (Bergama-İzmir) Yetişen ve İhraç Potansıyeli Olan Kuzugöbeği (Morchella) Mantarları" Türkiye 4.Yemeklik Mantar Kongresi. Bildiriler Kitabı 1 (İstanbul),s. 43-51.
Günel, F. M., 1993. Eski Van Kent Dokusu Üzerine Bir Deneme (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van).
Güner, A. / Özhatay, N. / Ekim, T. / Başer, K. H. C. (edt), 2000. Flora of Turkey and the East Aegean Islands, cilt 11 (Edinburgh).
Gürel, F. / Gösterit, A. / Talay, R. / Efendi, Y., 2001. "Bombus Arısı (Bombus terrestris)'nın Örtü Altı Yetiştiricilikte ve Ekolojik Tarımda Kullanımı" Türkiye 2. Ekolojik Tarım Sempozyumu Bildirileri, 14 - 16 Kasım 2001, Antalya, 245-255.
Hanssen, H. P. / Schadler, M., 1982. "Pilze als Volkseheeilmittel in der Chinensischen Medizin" Deutsche Apotheker Zeitung 122, 37.
Hatipoğlu, A. / Gülgin, B., 2000. Tek ve Çok Yıllık Mevsimlik Çiçekler (Kent Matbaası, İzmir).
Hellyer, A., 1992.Climbing and Wall Plants (Hong Kong).
Işıloğlu, M. / Watling R., 1992. "Macromycetes of Mediterranean Turkey" Edinburgh Journal of Botany 491, 99-121.
İlarslan, R., 2000. "Türkiye'de Thymus L. (Lamiaceae) Taksonlarının Yayılış Alanları" Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi 17, 165-186.
İşler, S., 2005. Van Salebinin Menşei ve Van Civarının Orkideleri (Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Van).
James, E. T., 1998. Some Ohio Nectar and Pollen Producing Plants (Ohio State University Extension Fact Sheet, Ohio).
Kacar, B., 1987. Çayın Biyokimyası ve İşleme Teknolojisi (Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Rize Çaykur Yayını, No: 6, Rize).
Karabacak, O. / Behçet, L., 2003. Akçadağ (Erciş-Van) Florası (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van).
Kışlalıoğlu, M. / Berkes, F., 1987. Biyolojik Çeşitlilik (Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayınları, Ankara).
Koyuncu. M. / Demirkuş, N. / Kaya, A. / Aziret, A., 1999. Van Çevresi Geofitleri Üzerine Floristik Bir Araştırma (Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Araştırma Fonu, No: EF 97030, Yayımlanmamış Rapor, Van).
Kumova, U. / Korkmaz, A., 1971. Arı Yetiştiriciliği (TÜBİTAK TARP Yayınları, Adana 2001).
Köy İşleri Bakanmlığı, Van Gölü Havzası Toprakları (Köy İşleri Bakanlığı Yayınları No: 197, Rapor: 67, Ankara).
Küçük, M. / Var, M., 1995. "Doğu Karadeniz Yöresinin Doğal Herdem Yeşil Odunsu Taksonlarının Floristik, Ekolojik ve Ekonomik Önemleri" Ot Sistematik Botanik Dergisi 2/1, 167-173.
Mc. Groger, S. E., 1976. California Pollination of Cultivatet Crop Plants (Agriculture Handbook, no:496, Washington).
Moser, M., 1993. Keys to Agarics and Boleti (Londra).
Öder, N., 1982. "Kastamonu Çevresinde Yetişen Bazı Şapkalı Mantarlar" Selçuk Üniversitesi Fen Dergisi B/2, 39-48.
Öder, N., 1988. "Karadeniz Bölgesinde (Sinop-Artvin Arası) Yetişen Halkın Tanıdığı Bazı Önemli Yenen Mantarlar Üzerinde Taksonomik Araştırmalar" Selçuk Üniversitesi Fen Dergisi 8, 215-236.
Öner, M., 1972. "A Contributon to the Knowledge of Common Higher Fungi" Mycopathologia et Mycologia Applicate 47, 369-373.
Öğün, E. / Altan, Y., 1992. "Toprakkale (Van) Florası" Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 1/2, 201-211.
Öksüz, M. / Demirci, M., 1984. "Türkiyede Çay Atıklarından Kafein Üretimi." Atatürk Üni. Ziraat Fakültesi Ziraat Dergisi, 22, 17-21.
Özbek, H., 1979. "Kültür Bitkilerinin Tozlaşmalarında Bal Arısı (Apis mellifera L.)" Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 10, 1-2.
Özbek, H., Ceylan, E., Kara, M., Özgökçe, F., Koyuncu, M., 2004. Hypoglycemic efect of Rheum ribes roots in alloxan induced diabetic and normal mice. Scand J Lab Anim Sci, 31 (2): 113-115.
Özçelik, H., 1987. Erek Dağı (Van) Florası Üzerine Bir Araştırma (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van).
Özçelik, H., 1991. Useful Plants of East Anatolia (Ankara).
Özçelik, H., 1995. "Endemik ve Nadir Bitkilerin Korunması Üzerine Çalışmalar" Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 1, 1-14.
Özçelik, H. / Behçet, L., 1992. "Flora of Castle and it's Environs" Journal of Faculty of Science Ege University, Cilt. 14/2 B, 49-63.
Özgür, H., 1992. "Kent Ormancılığı ve Yeşil Kuşaklar" Ekoloji ve Çevre Dergisi 1/3, 30-36.
Özhatay, N. / Byfield, A. / Atay, S., 2000. "Türkiye'nin Önemli Bitki Alanları" 15. Ulusal Biyoloji

Kongresi 5-9 Eylül 2000, Ankara, 27-30.
Özhatay, N. / Kültür, Ş., 2002."Poster: Towards the Third Supplement of "Flora of Turkey and the East Aegean Islands" VI. Plant Life of Southwest Asia Symposium 10-14 Haziran 2002 Van, Özet Kitabı,s. 106.
Özgökçe, F. / Behçet, L., 1999. Özalp (Van)'ın Flora ve Vejetesyonu (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yay**ım**lanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van).
Özgökçe, E. / Yılmaz, İ., 2003. "Dye Plants of Eastern Anatolia Region (Turkey)" Economic Botany57/4, 454–460.
Özgökçe, F. / Özçelik, H., 2005.Ethnobotanical Aspects of Some Taxa in East Anatolia (Turkey), Economic Botany, 58/4, 697-704.
Özgökçe, F., Çoksöyler, N., Özrenk, E., Yılmaz Özkarslı, Ş., Öndül, E., Akbay, M., Gülbay, S., Özok, G., & Çıplak, E., 2008. Van Ve Çevresinde Halkın Gıda Olarak Kullandığı Bitkiler, 10. Türkiye Gıda Kongresi, Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Gıda Mühendisliği Bölümü, 21-23 Mayıs 2008, Erzurum.
Özgökçe, F., Ünal, M., 2010. Otlu Peynire Katılan Bitkiler ve Tehlike Kategorileri, II. Uluslar arası Doğu Anadolu Bölgesi Geleneksel Mutfak Kültürleri ve Van Yemekleri Sempozyumu, 380-392, 24-26 Kasım 2010, Van.
Özgökçe, F., Armağan, M., Fidan, M., Keser, A.M., 2010. Van'da Yemek Yapımında Katılan Doğal Bitkiler, II. Uluslar arası Doğu Anadolu Bölgesi Geleneksel Mutfak Kültürleri ve Van Yemekleri Sempozyumu, 393-417, 24-26 Kasım 2010, Van.
Özgökçe, F., Kahiloğulları, C., 2010. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Zeve Kampüsü'nde Yayılış Gösteren Lamiaceae (Ballıbabagiller) Familyasında Gıda ve Tıbbi Amaçlı Olarak Kullanılan Bitkiler, II. Uluslar arası Doğu Anadolu Bölgesi Geleneksel Mutfak Kültürleri ve Van Yemekleri Sempozyumu, 418-436, 24-26 Kasım 2010, Van.
Özkahraman, G.,1997. Hakkari Kilimleri (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitim Bölümü, Yayımlanmamış Lisans Tezi, Van).
Öztürk, F. / Öztürk, A., 2002.» Doğu Anadolu'da yayılış gösteren *Veronica* L. (*Scrophulariaceae*) cinsine ait *Beccabunga* Dum. Seksiyon üyelerinin revizyonu". Ot Sistematik Botanik Derg., 7/2, 15-42, Ankara.
Öztürk, F., 2000. «New *Veronica* L. subspecies *(Scrophulariaceae}* of Turkey" Bulletin of Pure and Applied Sciences, Vol.I9B, No 2, s. 137-139, Delhi - India.
Öztürk, F., 2004. " Taxonomical List of Woody Plants inVan Lake Basin",Bulletin of Pure and Applied Sciences, Vol.23-B, No 2, Delhi - India.
Öztürk, F. / Erkan,C., 2010. "Bee Plants of Van Lake Basin (Türkiye)" International Journal of Botany, Vol.6 (2), 101-106.
Tugay, O. / Öztürk, F., 2003. "Doğu ve Güneydoğu Anadolu Florasına Katkılar." Selçuk Ü., Fen – Ed. Fak. Derg., 22, 7-17, Konya.
Öztürk, F. / Karabacak, O., 2002. "Taxonomical List of Woody Taxa of Van Lake Basin." VI. Plant Life Sout West Asia Symposium, 10-14 Haziran 2002,PLASWA, Van.
Öztürk, F. / Öztürk, A. / Keleş, A., 1995. «Van Gölü Havzasında Aşırı ve Bilinçsiz Kullanım Nedeni İle Tehlike Altında Olan Bitkiler". II. Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi, 11-13 Eylül 1995, Ankara.
Öztürk, A. / Öztürk, F. / Özgökçe, F. / Keleş, A. / Kaya, A., 1998. «Yüzüncü Yıl Üniversitesi Zeve Kampusu (Van) Florası Üzerine Bir Araştırma». XIV. Ulusal Biyoloji Kongresi, 7-10 Eylül 1998, Projeli, Samsun.
Öztürk, F. / Öztürk, A., 2000. «*Veronica* L. (*Scrophulariaceae*) Cinsinin *Beccabunga* Dum. Seksiyonuna Ait Taksonlar Üzerinde Ekolojik Bir Araştırma" XV. Ulusal Biyoloji Kongresi, 5-9 Eylül 2000, Projeli, Ankara.
Öztürk, F. / Erkan, C., 2004. " Van Gölü Havzasındaki Floristik Yapının Arıcılık Açısından Önemi" , XVII. Ulusal Biyoloji Kong., 21-24 Haziran 2004, Adana.
Özgökçe, F. / Koyuncu, M. / Behçet, L. / Adıgüzel, N. / Öztürk, F. / Selçuk, N. / Ünal, M. / Karabacak, O. / Bani, B. / Pınar, M. / Arıhan, O. / Fırat, M. / Armağan, M. / Bingöl, Ö. / Alp, Ş. / Çelik, T. / Gençay, A., 2005. "Yüzüncü Yıl Üniversitesi Geofit Bahçesi ve Bitki Genetik Kaynakları", I. Ulusal Botanik Bahçeleri Sempozyumu, 26–27,Mayıs, İzmir.
Uzun, Y, / Demirel, K. / Öztürk, F. / Keleş, A., 2005. "Artvin ve Rize Yöresinin Konifer Ağaçlarında Belirlenen Bazı Parazit Makrofunguslar". Ladin Sempozyumu, Bildiriler Kitapcığı, I. Cilt, s. 258-265. 20-22 Ekim 2005. Trabzon.
Öztürk, F. / Koyuncu, M. / Ünal, M., 2006. "Şemdinli Merkez İlçe (Hakkari) Endemikleri" 18. Ulusal ve Uluslar arası Katılımlı Biyoloji Kongresi, 26-30.Haziran 2006, Kuşadası/Aydın.
Öztürk, F., 2008. "Muş İlinde Bulunan Bazı Endemik Bitkiler" 19. Ulusal ve Uluslar arası Katılımlı Biyoloji Kongresi, Bildiriler Kitapçığı, s. 457, 23 - 30 Haziran 2008, Trabzon.
Öztürk, F., 2008. "Van Gölü Havzasında Çay Olarak Kullanılan Bazı Bitkiler" 19. Ulusal ve Uluslararası Katılımlı Biyoloji Kongresi, Bildiriler Kitapçığı, s. 396, 23–30 Haziran 2008, Trabzon.
Öztürk, A. / Boynukara, Z., 1992. "Artos (Çadır) Dağı (Van) Florası" Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 1/2, 68-69.

Öztürk, İ., 1982. “Bitki Boyaları Üzerine Birkaç Not ve Yenikent Köyünden Boyama Örnekleri” Türk Etnografya Dergisi 17, 49-58.

Öztürk, İ., 1999. Doğal Bitkisel Boyalarla Yün Boyama (Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlük Matbaası, İzmir).

Öztürk, F. / Öztürk, A. / Özgökçe, F. / Keleş, A. / Kaya, A., 1998.“YüzüncüYıl Üniversitesi Zeve Kampüsü (Van) Florası Üzerine Bir Araştırma” 14. Ulusal Biyoloji Kongresi 7-10 Eylül 1998, Samsun (Samsun),s. 31-35.

Öztürk, F. / Behçet, L., 1999. “Kurubaş Geçidi (Van) Florası” Ot Sistematik Botanik Dergisi 6/1, 39-56.

Öztürk, F. / Karabacak, O., 2002. “Poster: Taxonomical List of Woody Plants in Van Lake Basin” VI. Plant Life Southest Asia Symposium 10-14 Haziran 2002 Van, Özetler Kitabı (Van), 109.

Öztürk. F. / Tugay, O., 2004. “Doğu Anadolu Bölgesine Floristik Katkılar” Selçuk Üniversitesi Fen – Ed. Fak. Derg. 22, 7-17.

Öztürk, F. / Erkan, C., 2004. “Van Gölü Havzasındaki Floristik Yapının Arıcılık Açısından Önemi” 17. Ulusal Biyoloji Kongresi 21-24 Haziran 2004 Adana, s. 15-17.

Öztürk, F. / Öztürk, A., 2000. “Doğu Anadolu’da Yayılış Gösteren *Veronica* L. (*Sccrophalariaceae*) Cinsine Ait *Beccabunga* Bun. Seksiyonu Üyelerinin Revizyonu” Ot Sistamatik Botanik Dergisi 7/2, 15-42.

Öztürk, M. / Özçelik, H., 1991. Doğu Anadolu›nun Faydalı Bitkileri (Siirt İlim Spor Kültür ve Araştırma Vakfı Yayını, Ankara).

Peşmen, H.,1974. “A Study on the Flora of Nemrut Dağı (Bitlis)” İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi 209, 271-287.

Sesli, E., 1993. “Trabzon İli Maçka Yöresi Makrofungusları” Doğa (Turkish Journal of Botany) 17, 179-182.

Sevin, V., 2000. “Urartu Bahçeleri” Belleten, 64/240, 395-418.

Sorger, F., 1998. “Einige Endemiten aus der Türkischen Pflanzenwelt im Bild” Stapfia 54, 8-101.

Stace, A. C., 1980. Plant Taxonomy and Biosystematics (Londra).

Tabata, M. / Sezik, E. / Honda, H. / Yeşilada, E. / Goto, K. / Ikeshira, Y., 1994. “Tradiational Medicine in Turkey III: Folk Medicine in east Anatolia Van and Bitlis Provinces” Journal of Ethnopharmacology 32, 3-12.

Terzioğlu, E., 1994. “Ülkemizin Biyolojik Çeşitliliği” Çevre Bakanlığı Çevre ve İnsan Dergisi 18, 45-63.

Tuncer, H., 1978. Yabani Bitkilerin Tıpta İlaç olarak kullanılması (İstanbul).

Tunçtürk, M., Tunçtürk, R., Şekeroğlu, N., Ertuş, M.M., Özgökçe, F., 2011. Lead Concentrations of Herbs Used in Van Herby Cheese. Natural Product Commnications, 6(10):1473-1474.

Tutin, H. G. / Heywood, V. H. /Burges, N. A. / Valentine, D. A. / Walters, S. M. / Webb, D. A. (edt.), 1964 - 1980. Flora Europaea, cilt: 1-5 (Cambridge).

Tutkun, E., 2000. Teknik Arıcılık El Kitabı (Türkiye Kalkınma Vakfı Yayını, No: 2, Ankara).

Uğur, G., 1998. Türk Halılarında Doğal Renkler ve Boyalar (Türkiye İş Bankası Kültür Yayını, No: 289, Sanat Dizisi: 42, İstanbul).

Ünal, M. / Behçet, L., 1999. Pirreşit Dağı (Van-Muradiye) Florası (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van).

Watling, R. / Gregory, N. M., 1987. “British Fungus Flora” Agarics and Boleti 6, 1987, 1-157.

Yaltırık, F., 1977. Türkiye’deki Doğal “Oleaceae” Taksonlarının Sistematik Revizyonu (İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, No: 250, İstanbul).

Yaltırık, F., 1984. Bazı Yapraklı Ağaç ve Çalıların Kışın Tanınması (İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, No: 360, İstanbul).

Yaltırık, T. / Efe, A. / Uzun A., 1997. Tarih Boyunca İstanbul’un Park Bahçe ve Koruları Egzotik Ağaç ve Çalıları (İstanbul).

Yildirim, B., Terzioglu, O., Özgökçe, F., Türközü, D., 2008. Ethnobotanical and Pharmacological Uses of Some Plants in the Districts of Karpuzalan and Adiguzel (Van-Turkey), Asian Journal of Animal and Veterinary Advances 7 (7): 873-878.

Yıldırımlı, Ş., 1991. “Munzur Dağlarının Tıbbi ve Endüstriyel Bitkileri” Fırat Havzası Tıbbi ve Endüstriyel Bitkileri Sempozyumu, 6-8 Ekim 1991, Elazığ, s. 27-28.

Yıldırımlı, Ş., “Munzur Dağlarındaki (Erzincan-Tunceli) Ağaçların ve Çalıların Family, Genus, Species Seviyesinde Teşhis Anahtarı” Ot Sistematik Botanik Dergisi 1/1, 5-23.

Yıldırımlı, Ş., 1994. “Munzur Dağlarının (Erzincan-Tunceli) Ağaç ve Çalı Türleri ile Bunların Kullanım Değerleri. Ot Sistematik Botanik Dergisi 1/1, 23-40.

Yücel, E. / Yaltırık, F. / Öztürk, M., 1999. Süs Bitkileri (Ağaçlar ve Çalılar) (Anadolu Üniversitesi Yayını, No: 833, Eskişehir).

Zeyrek, Y. / Öztürk, A., 1993. “Van Kalesi Florası” Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 2/2, 4-26.